

**OMMAVIY TARTIBSIZLIKLARDA ISHLATILADIGAN VOSITALARNI
KRIMINALISTIK TAXLILI**

O'zbekiston Respublikasi Ichki Ishlar Vazirligi Akademiyasi o'qituvchisi

Sobirov Furqat Baxromboy O'g'li

328-guruh kursanti

Dalaboyev Shamshod Paxlavon O'g'li

Annatatsiya: *Ushbu maqolada ommaviy tartibsizliklarda ishlatiladigan vositalarning umumiy mazmuni, o'qotar qurollarning muhim qismlari, otuvchi moslamalar, portlovchi moddalar, g'alayon qalqonlari, o'zdan yosh oqizuvchi gaz, olomonni nazorat qilish haqida gap boradi.*

Аннулирование: *в этой статье рассматривается общее содержание инструментов, используемых в массовых беспорядках, важные части огнестрельного оружия, метательные устройства, взрывчатые вещества, щиты для подавления беспорядков, слезоточивый газ от самих себя, контроль толпы.*

Annatation: *this article deals with the general content of the tools used in mass riots, important parts of firearms, launchers, explosives, riot shields, young exhaust gas, crowd control.*

Kalit so'zlar: *O'qotar qurollar, otiluvchi moslamalar, maxsus asboblar, vintovkalar, pulemyotlar, himoya, tarqatish taktikasi.*

Ключевые слова: *огнестрельное оружие, метательные устройства, специнструменты, винтовки, пулеметы, защита, тактика развертывания.*

Keywords: *firearms, firing devices, special tools, screws, machine guns, protection, distribution tactics.*

O'qotar qurollar ekspertizalari kriminalistik texnika fanining bir tarmog'i sifatida hozirgi zamon talablariga javob berishi kerak va shu bilan birga nazariya bilan amaliyotni o'zaro bog'lashida muhim o'rin tutadi. O'qotar qurollar ekspertizalari rivojlangan zamonaviy ilmiy-texnik yutuqlarga ega bo'lib, jinoyat ishlari bo'yicha adolatni yuzaga chiqarishda odil sudlovni demokratik asosida tarakkiy etib borishda qonuniylikni mustahkamlash va muhim shart sharoitlarni belgilaydi.

Otiluvchi moslamalar — stvolidan snaryadning otilishi porox gazlarining kimyoviy parchalanishida hosil bo'ladigan energiya, siqilgan havo, gaz ballon, mexanik, elektr energiya ta'sirida yuz beradigan hamda tarkibiga to'pponchalar, vintovkalar, pulemyotlar va ularning ko'plab turlarini oluvchi milli, otuvchi qurollar yig'indisi. O'qotar qurol portlovchi moddalarning (masalan, poroxning) kimyoviy parchalanishidan hosil bo'ladigan energiya yordamida otiladigan va belgilangan yo'nalishdagi nishonni, yetarlicha zarar yetkazuvchi kuchga ega bo'lgan snaryad (o'q, sochma o'q, kartej) bilan shikastlashga mo'ljallangan ko'p marta ishlatiluvchi mexanik qurilma. U snaryadni otish uchun, otish vaqtida bir tomoni zich yopiladigan yoki yopiq bo'ladigan hamda jangovar zaryadni yondiruvchi qurilma (yondirgich–kapsyul) bilan mexanik bog'liq mustahkam stvolga ega bo'lib, ana

20-May, 2025-yil

shu stvolni bir tomonini (odatda, orqa kesimini) zich yopuvchi moslama (yopish mexanizmi) va jangovar zaryadni yondiruvchi moslamani ishlatish uchun mo'ljallangan qurilma (otuvchi mexanizm)larining mavjudligi bilan tavsiflanadi.

Ommaviy tartibsizliklarda ishlatiladigan vositalarni kriminalistik nuqtai nazardan o'rganish sud ekspertizasi, sotsiologiya va kriminologiya elementlarini birlashtirgan multidisipliner yondashuvni o'z ichiga oladi. Mana, bunday tadqiqotlar qanday davom etishi mumkinligi haqida ma'lumot: Asboblarning sudtibbiy tahlili: sud ekspertlari ommaviy tartibsizliklar paytida ishlatiladigan asboblarning fizik xususiyatlarini tahlil qiladilar. Bunga o'qotar qurol kabi qurollarni, Molotov kokteyllari kabi qo'lbola qurollarni yoki bolg'a yoki tirgak kabi vandalizm uchun ishlatiladigan asboblarni o'rganish kiradi. Tahlil barmoq izlari, DNK yoki asboblarda qolgan boshqa iz dalillarni aniqlashni o'z ichiga olishi mumkin. Qurolni profillash: kriminalistlar ommaviy tartibsizliklarda ishlatiladigan qurollarning kelib chiqishi, tarqalishi va potentsial manbalarini tushunish uchun profillarini ishlab chiqadilar. Bu o'qotar qurollarni ishlab chiqaruvchilariga qaytarish yoki turli hodisalarda ishlatiladigan qurol turlarining naqshlarini aniqlashni o'z ichiga olishi mumkin.

Ommaviy tartibsizliklarda maxsus asboblari yoki jihozlardan foydalanish, ishtirok etganlarning konteksti va maqsadlariga qarab, turli maqsadlarga xizmat qilishi mumkin. Bunday vaziyatlarda maxsus vositalardan foydalanish mumkin bo'lgan ba'zi umumiy maqsadlar: Olomonni nazorat qilish: kabi maxsus vositalar g'alayon qalqonlari, tayoqchalarda o'ldirmaydigan qurol kabi ko'zdan yosh oqizuvchi gaz yoki rezina o'qlar jamoat tartibini saqlash va tartibsizliklar paytida katta olomonni nazorat qilish uchun huquqni muhofaza qilish idoralari tomonidan ishlatilishi mumkin. Ushbu vositalar to'siqlarni yaratish, olomonni tarqatish va zo'ravonlik xatti-harakatlarini oldini olish uchun ishlatiladi. Himoya: huquqni muhofaza qilish organlari xodimlari tartibsizliklar paytida o'zlarini jismoniy zararlardan himoya qilish uchun maxsus himoya vositalaridan, shu jumladan dubulg'a, zirh va qalqonlardan foydalanishlari mumkin. Ushbu uskuna snaryadlar, qo'lbola qurollar yoki jismoniy hujumlar natijasida shikastlanish xavfini minimallashtirish uchun mo'ljallangan. Tarqatish taktikasi: olomonni tarqatish va tartibsizliklar paytida zo'ravonlikning kuchayishini oldini olish uchun ma'lum vositalar va taktikalardan foydalanish mumkin

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining «Ichki ishlar organlari to'g'risida»gi qonuni 2016 yil 16 sentabr' O'RQ 407-sonli qonuni
2. Xasanov SH.X., Turabbayev X.A., Xusanov A.D. Ballistik ekspertiza: Darslik. – T.: O'zbekiston Respublikasi IIV Akademiyasi, 2013. – 444 b
3. T.B. Mamatqulov, A.B. Babamurodov, F.E. To'rayev va boshq. Kriminalistik texnika: Ma'ruzalar kursi – T.: O'zbekiston Respublikasi IIV Akademiyasi, 2017. – 200 b.